

POLICY BRIEF 2/2026

Anne-Elina Salo, Jyväskylän yliopisto

Olli-Pekka Heinimäki, Helsingin yliopisto

Marja-Kristiina Lerkanen, Jyväskylän yliopisto

Laskevat oppimistulokset – nuorten näkemyksiä laskun- syistä ja ratkaisuksista

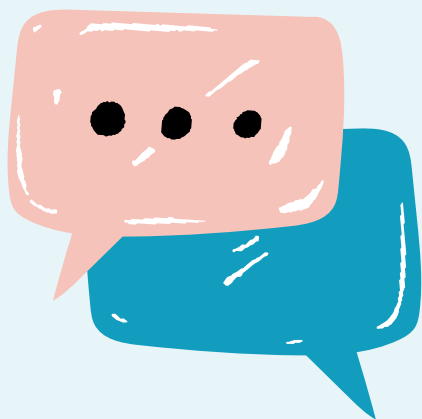
- ▶ Nuorten oppimistulokset ja hyvinvointi ovat yhteenkietoutuneita. Mielen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet ovat oppimiselle erityisen tärkeitä.
- ▶ Keskeistä on torjua nuorten valmiuksien, hyvinvoinnin ja tulevaisuusunelmoinnin eriytymistä, joka uhkaa oppimista monin tavoin.
- ▶ Merkitykselliset ja turvalliset ihmissuhteet, tuki perustaitojen kehittämiseen ja koulunkäyntiin sekä mielekkäät valinnan- ja toiminnanmahdollisuudet vahvistavat nuorten opiskelumotivaatiota.
- ▶ Koulu ei yksin voi ratkaista oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä haasteita, mutta koulu on tärkeä osa nuorten laajempaa tukiverkostoa.

Lasten ja nuorten oppimistulokset ovat heikentyneet Suomessa koko 2000-luvun niin lukutaidossa, matematiikassa kuin luonnontieteissä. Peruskoulua päättäviltä nuorilta kysyttiin näkemyksiä oppimistulosten laskun syistä ja keinoista sen kääntämiseksi. Oppilaskuulemiset toteutettiin työpajatyöskentelynä eri puolilla Suomea kolmessa yleisopetuksen ja yhdessä erityisopetuksen luokassa, joiden oppilasmäärä vaihteli noin kymmenen ja kahdenkymmenen oppilaan välillä.

Tavoitteena oli kuulla mahdollisimman moninaisia näkemyksiä oppimistulosten laskusta ja ratkaisuihin niiden kohentamiseksi oppilailta, joiden peruskouluopetus on loppusuoralla. Työpajoissa hyödynnettiin yksilö- ja pienryhmätyöskentelyä.

Oppilaskuuleminen on osa perusopetuksen oppimistuloskehitystä tarkastelleen OKM:n asettaman työryhmän loppuraporttia, joka julkaistiin huhtikuussa 2026. Työ toteutettiin yhteistyössä EDUCA Koulutuksen tulevaisuus -lippulaivan (Suomen Akatemia #358924) tutkijoiden kanssa loppuvuodesta 2025. Tämä raporttikooste esittelee oppilaskuulemisen keskeiset tulokset.

Nuorten hyvinvointi ja oppimistulokset ovat eriytyneet

Siinä missä toiset nuoret saavat koulussa, kotona ja kavereiltaan runsaasti tukea ja kannustusta oppimiseen ja elämän haasteisiin, toiset kokevat jäävänsä yksin ja kokevat arjen kuormittavana. Tällöin myös opiskeluun keskittyminen ja kiinnittyminen on haastavaa. Myös nuoriin kohdistuvat vaatimukset hahmottuvat nuorten kokemusmaailmassa eri tavoin. Osa kokee, että koulussa vaaditaan liian vähän, kun samaan aikaan toiset kokevat uupuvansa ja ovat yhä epävarmempia tulevaisuuden suhteen.

Mielen hyvinvointi on edellytyksenä oppimiselle

Oppilaskuulemisten pohjalta nuorten kokonaisvaltainen hyvinvointi kytkeytyy oppimistuloksiin vastavuoroisesti. Työpajoissa nuoret peräänkuuluttivat **mielenterveyspalveluiden saavutettavuuden parantamista** ja toivoivat, että myös koulujen arjessa olisi erilaisia toimivia tapoja vahvistaa mielen hyvinvointia. Jos mielessä pyörii liikaa vaikeita asioita, on oppimiseen keskittyminen ja kiinnittyminen vaikeaa, ellei jopa mahdotonta.

Oppilaat korostivat, että nuorten kasvaneisiin mielenterveysongelmiin tulisi havahduttaa yhteiskunnassa nopeasti ja laajalla rintamalla. Koulu ei yksin voi ratkaista oppimiseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyviä haasteita, mutta koulu on tärkeä osa nuorten laajempaa tukiverkostoa.

Opettajan kannustus on tärkeää

Tiedetään, että oppimista edistää opetusvuorovaikutus, jossa tunneilmapiiri on myönteinen, opettajalla on herkkyyttä kuulla nuorten tarpeita ja näkökulmia, ja opetuksessa käytetään oppilaita osallistavia menetelmiä.

Nuorten mukaan **kannustavat ja reilut opettajat**, jotka huolehtivat jokaisen oppilaan mukana pysymisestä ja ylläpitävät työrauhaa, tekevät opiskelusta mielekästä, motivoivaa ja oppimista edistävää. Lämmin ja keskusteleva suhde opettajaan sekä mahdollisuudet opiskella välillä yhdessä muiden kanssa tekee oppimisesta mieluisampaa ja mahdollistaa sen, että vaikeuksissa voi saada tukea ja apua kavereilta.

Muun kasvuympäristön merkitys sekä oma vastuu

Oppilaskuulemisessa nousi selkeästi esiin, ettei koulu ole erillinen saareke, joka voisi yksin ratkaista oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä haasteita. Sen sijaan **tarvitaan systeemistä tarkastelua ja eri tahojen välistä yhteistyötä**. Koulunkäynnin sujumista ja oppimista edesauttaa, jos esimerkiksi vanhemmillä on aikaa, halua ja osaamista auttaa, kaveritkin ovat kiinnostuneita koulunkäynnistä ja lisäksi vapaa-ajan aktiviteetit tukevat hyvinvointia.

Oppilaat tiedostivat myös **oman vastuunsa hyvinvoinnin ylläpidossa ja opiskelutapojen vaalimisessa**. Jos on vaikeuksia löytää itselle sopivaa tapaa opiskella, ei nuku riittävästi tai käyttää sosiaalista mediaa liikaa, oppilaiden mukaan motivaatio koulunkäyntiin voi hiipua ja opiskeluun panostaminen vaarantua.

Perustarpeiden huomiointi vahvistaa motivaatiota

Oppilaskuulemisten pohjalta autonomian, kykenevyyden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset tukevat oppilaiden opiskelumotivaatiota ja kouluun kiinnittymistä. Siksi näiden **psykologisten perustarpeiden vahvistamiseen** tulisi kiinnittää huomiota jokaisena koulupäivänä.

Käytännössä tämä tarkoittaa koulussa:

- oppilaiden aktiivisen toiminnan ja valinnanmahdollisuuksiin panostamista
- yhteisöllisyyttä rakentavia ja oppilaiden sosiaalisia suhteita vahvistavia toimintatapoja
- kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta, joka tukee oppilaan myönteisiä kokemuksia omasta osaamisesta

Nuorten mielestä on myös tärkeää, että jokainen löytää **perustaitojen kuten matematiikan ja lukutaidon opiskelulle omakohtaisen merkityksen**, jotta niitä haluaa aktiivisesti harjoitella ja kehittää.

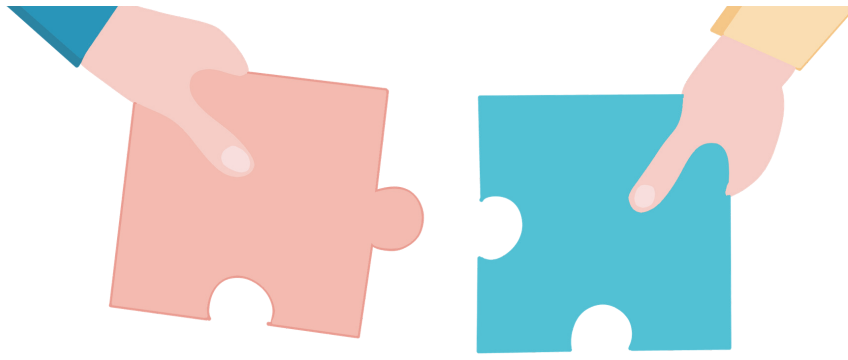
Nuorten tulevaisuususkon koetuksella

Oppilaat kuvasivat tulevaisuutta hyvin eriytyneesti: kun osalla korostuu pelko ja huoli, toiset odottavat innolla tulevia opintoja ja työelämää.

Jotta jokaisella nuorella olisi tilaa tulevaisuusunelmoinnille, oppilaat korostivat tarvetta **parantaa nuorten työhön pääsyä** sekä sen varmistamista, että jokainen saisi tukea, apua ja ohjausta omien tulevaisuudenunelmiensa rakentamisessa. Lisäksi he toivoivat aikuisilta tukea omien unelmiensa toteuttamiseksi vaadittavien toimien suunnittelemisessa ja **suunnitelmien vie misessä käytäntöön**.

Nuorten näkemyksiä tulee kuulla

Nuoret ovat oman oppimisensa ja arkensa kokemusasiantuntijoita. Heillä on myös oikeus tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa ja saada näkemyksensä huomioiduksi päätöksenteossa. Tässä esiin tulleet nuorten näkemykset osana oppimistulosten laskun syiden pohdintaa on syytä huomioida niin koulunkäynnin arjessa kuin myös päätöksissä, jotka koskevat nuorten koulunkäyntiä ja elämää ylipäätään.

Tutkijoiden suositukset:

- ▶ **Perheet** tarvitsevat tukea tarjotakseen lapsilleen turvallisen arjen, voimavaroja tukeakseen lapsen koulunkäyntiä sekä matalan kynnyksen apua haastavissa tilanteissa.
- ▶ **Kouluihin** tulee luoda yhteisöllisyyttä vahvistava toimintakulttuuri sekä ratkaisuja yksinäisyyden ja kiusaamisen torjumiseksi, jotta jokainen lapsi ja nuori voi luoda merkityksellisiä sosiaalisia suhteita oppimisen ja hyvinvoinnin tueksi.
- ▶ **Opettajille ja muille koulun ammattilaisille** tarvitaan riittävät ja hyvin kohdenetut resurssit tukea jokaisen oppilaan oppimista ja hyvinvointia koulun arjessa.
- ▶ **Monialaisen yhteistyön** tulee tukea myös oppilaiden mielen hyvinvointia sekä kehittää ketteriä toimenpiteitä vastaamaan niissä ilmeneviin haasteisiin.
- ▶ **Opettajankoulutuksessa** keskiöön tulee asettaa vuorovaikutukseen, hyvinvointiin ja oppimisen ohjaukselliseen tukeen liittyvä osaaminen, jota koulun arjessa tarvitaan.
- ▶ **Oppilaiden** tulee löytää perustaitojen, kuten matematiikan ja lukutaidon, oppimiselle ja kehittämiselle omakohtainen merkitys. Tämän tukena ja mahdollistajina toimivat niin opettajat, perheet, kaverit kuin koko suomalainen yhteiskunta.
- ▶ **Harrastusten** tulee tarjota jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuuksia tehdä vapaa-ajalla asioita, jotka tukevat mielen ja kehon hyvinvointia sen sijaan, että sosiaalinen media täyttää vapaa-ajan.
- ▶ **Sosiaalisesti kestävä koulutuspolitiikka** perustuu tutkittuun tietoon ja edellyttää lasten ja nuorten kuulemistä sekä heidän näkemystensä ja osallisuutensa huomioimista päätöksenteossa ja koulujen arjessa.
- ▶ **Työelämän** edustajien tulee kuulla nuorten kokemuksia ja näkemyksiä, jotta jokainen nuori voi unelmoida, löytää oman polkunsä ja luottaa tulevaan.

Lisätietoja:

Anne-Elina Salo, tutkijatohtori, Jyväskylän yliopisto

anne-elina.a-e.salo@jyu.fi

Olli-Pekka Heinimäki, tutkijatohtori, Helsingin yliopisto

olli-pekka.heinimaki@helsinki.fi

Marja-Kristiina Lerkkanen, professori, EDUCA-lippulaivan johtaja, Jyväskylän yliopisto

Marja-kristiina.lerkkanen@jyu.fi

Raportti: <https://doi.org/10.17011/jyureports/84>

EDUCA
EDUCATION FOR THE FUTURE
FLAGSHIP

EDUCA

EDUCATION FOR THE FUTURE

FLAGSHIP

<https://educaflagship.fi>